

Af Familien Borchs Saga

Af Fanny Fang.

Det eneste, Du kan tage med Dig,
er det, Du har givet bort.

Isak Dinesen: Babettes Gæstebud.

Den 3. Februar 1837 døde Købmanden Anders Borch i Holbæk. Hans Hustru, Inger Eleonore Kornerup, var død elleve Aar forud, 1826. Naar begge Ægtefællers Navn endnu i Dag er i Live, skyldes det uden Tvivl i Særdeleshed de Dispositioner, som de i Førelse havde taget angaaende Fordelingen af deres Efterladenskaber. Bestemmelserne bestaar endnu i Form af et Familielegat og i Legater til Gavn og Fremme af forskellige Formaal vedrørende Holbæk og denne Bys Beboere. Ved Holbæk Kirke er Anders Borchs og Hustrus Gravsted med Mindesten med Inskription endnu bevaret, og i Kirkens Forhal findes en Marmortavle med Indskrift, en Redegørelse for Legaternes Art. Over den i 1930 nyopførte Ejendom, paa samme Sted, hvor Borchs Hus laa paa Hjørnet af Algade og Bysøstræde, har den nuværende Ejer ladet den Kobberplade med Anders Borchs Navn opsætte, som Borch selv i 1790 prydede sit dengang nyopførte, smukke Hus med ud mod Byens Algade.

Det skulde saa være alt, hvad man med Rimelighed kunde vente at finde efter de to Holbækborgere. Men saadan er det ikke. Endnu i Dag, 115 Aar efter den sidstes Død, er det muligt baade at staa overfor Ejendele, der har staaet i deres Hjem, og at tage en Slægtsbibel i Hænde, hvori Købmanden Anders Borch selv har nedskrevet personlige Oplysninger og ogsaa enkelte Ting af Interesse derud over.

I „Fra det gamle Holbæk“ I, Side 111—24 har Albert Thomsen givet en Skildring af Borchs Ejendom, dens Indretning og Anvendelse og tillige meddelt en ret udførlig Opgørelse over Borchs Dødsbo, hvoraf man kan danne sig et Billede af Købmandshjemmets Inventar og Ejendele. I Fortegnelsen nævnes baade nogle af de Ting, der endnu eksisterer, og den Slægtsbibel, af hvis Indhold der her skal fortælles. Men hvordan var de Mennesker, der fattede Beslutningen om deres jordiske Gods Fordeling, hvem var de, og hvor kom de fra? Det er umuligt at nævne dem og deres Navne uden samtidig at klargøre Forbindelsen med Roskilde, hvorfra de stammede, og lidt af Tidens tilsvarende Forhold der.

I flere Aarhundreder, indtil c. 1870, havde hver større By sine Købmandsdynastier, Familier, hvor Sønner gik i Fædres Spor gennem flere Generationer. Ved deres Magt over Handel og Vandel, ved Forpagtningen af den forhadte Konsumtionsskat, ved deres store Landbrug, Fedestalde forbundet med Brændevinsbrænderier m. m., kunde de efter Tidens Forhold blive velstaaende Folk, der kom til at eje endnu mere, fordi de havde Evne til at tilkøbe sig Byernes bedste Ejendomme. At saadanne Folk, naar de økonomisk kom op, blev valgt, blandt de faa vælgelige til Byens betroede Poster, som eligerede Borgere, Raadmænd, Overformyndere og Stadsofficerer i Borgervæbningen, faldt af sig selv. De var jo tillige som Regel Byernes største Skatteydere. Disse Stillingen forlenede dem med Værdighed og skabte vel nok fra andre Børgeres Side gennem en Aarrække Respekt om deres Personer og deres Navne.

Indtil Midten af det 18. Aarhundrede var Navnet Rasmussen-Lange dominerende i Roskildes Købmandsverden, men da ebbede Navnet ud, og to unge Mænd, Anders Andersen Borch og Peder Christensen Kornerup, rykkede frem. De havde begge henholdsvis i 8 og 10 Aar staaet i Lære hos Købmanden Johan Nielsen Lange i Roskilde, men overtog nu med 7 Aars Mellemrum to af Byens daværende største Købmandsgaarde og Forretninger. Der til kom, at de begge dannede store Familier, der i c. 150 Aar kom

til at dominere Byens Handelsliv. Særlig karakteristisk for disse Familier og tillige for to andre Købmandsfamilier, Bruun og Brøn- niche, blev deres overmaade talrige indbyrdes Giftermaal, hvorved de dannede et helt lille Bysamfund for sig.

I 1742 købte „velagtede unge Kiøbmands Karl“, saadan betegnes han i Skødet, Anders Andersen Borch Gaarden, nu Nr. 12 paa Algade i Roskilde. Han var Søn af en Handelsmand og Kirkevæрге i Frederiksborg, senere Kordegn og Klokker i Slangerup, Anders Jensen Borch, der var født i Roskilde 1684. En til af hans Sønner, Ebbe, nedsatte sig ogsaa i Roskilde som Købmand paa Børsen ved Havnen, og fra disse to udgik den Borch'ske Familie, af hvis Medlemmer nogle skal omtales her. Sønnen Ebbes Datter, Inger Dorthe Borch, gav i sit Ægteskab med Købmanden Søren Bruun sit Bidrag til Familieforøgelsen med sine femten Børn, 11 Døtre og 4 Sønner. Af disse blev 6 Døtre kendte Borch-er's og Kornerupper's Hustruer.

Anders Andersen Borch giftede sig, samme Aar han nedsatte sig, med Anna Brünnich, Datter af en anden talrig Roskilde-Slægt, Drejerfamilien Brünniche. Parterne var henholdsvis 21 og 20 Aar gamle. Efter alt at dømme er man begyndt i det mindre, men baade Forretning, Familien og Omgangskredsen er forbavsende hurtigt steget i Anseelse og Værdighed. Allerede 1753 tituleres Borch Seigneur, en Betegnelse kun for bedrestillede, for Standspersoner. Men trods økonomisk Opkomst har almindelig Dannelse, slet ikke boglig Dannelse, endsige Oplæring i almindelig Retskrivning, øjensynlig ikke staaet videre højt. Anders Borch giver selv det bedste Bevis herpaa, — selv om hans Retskrivning sikkert ikke er særlig for ham, men hører hans samtidige til. I 1768 har han købt sig en stor, smukt trykt Bibel fra Christian den Fjerdes Tid, og deri paa vedhæftede Blade gjort en Del Optegnelser. Den er endnu i Dag i tyk, velholdt Læderindbinding, forsynet med Malmhjørner og Beslag og lukkes af to tilsvarende Spænder. Paa dens Titelblad staar: Prentet i Kiøbenhavn ved Melchior Martzen Anno M. DC. XXXII. Om Bibelens Skæbne fortælles ligeledes paa Titelbladet:

Denne Bibel hører mig Hans Pedersen udi Jandrup Præstegaard thil, oc hauffuer met Materien og binden kostet mig X daller R
Juleaftten 1634

Aff denne S. Mands Arffvinger haffver jeg underskrevne mig denne Bibell tillforhandlet, oc derfor nu mig Egentlig oc Referdeligen tilhøre.

Vardæ 15. Martii Anno 1658

Peder Pedersen Synderhoc, Gudz hellige Ordz u-værdig Thiener till S. Nicolai udi Varde med egen Haand

BIBLIA

Paa Danske eller Himmelbog.

Denne Bibel till Hører Peder Lauridsen Raad Mand i Ribe ock Er arvet Effter Si Peder Nielsen paa Lunderop.

Den sidste Ejer er Anders Borch. Han har selv skrevet:

— 1768 Til Kiøbte ieg mig denne Bibel for 7de Rdr Gud lad mig og mine børn bruge den Gud til ære dem og deres børn til evig Sallighed det ønsker ieg, med,

— Jesus ieg mig ingiver
 med Hiertte Siæel og Aand
 ieg mig til ham inskriver
 see hær min ægen haand.

A Borch.

Paa et følgende Blad læser man:

I Jesu Christi Velsignede Naun:

O give det Gud Vii efter dine Bud kunde os saa skicke til Sammen at Vi med dig i Vindeligh i Himerig kunde Jevne i Salighed ammen. Paa min Fødsels Dag d: 13 July 1769, da ieg ved Guds Naade hafde naaet den Alder 48 Aar. *A. Borch.*

Anders Borch har altsaa benyttet sin Fødselsdag 13. Juli 1769 til at skrive første Gang i sin Bibel. Derefter kommer saa hans Bestemmelse om, hvem der skal have Biblen efter ham:

— Denne Bibel eller Himel Bog tilkiøbt ieg mig 1768, hvilket ieg efter min Død har Distineret, min ældste Søn, som paa den tiid lever, og er dette min Villie at den uden Betaling og paa ancke af de andre Søskende skal arves efter Søn til Søn, af den længst levende, og Siden efter Sønnerne til den ældste Datter og Saa fremdeles, for ickte at kome af Familien, hvilket ieg haaber af mine Børn, at efter leves, lige som ieg og her vil have dem om bedet at de fligtig læser her i og Ransager Skriften og Guds or, hvortil ieg hiertelig ønsker den gode Barmhiertige Gud vil af Naade imod sine Henders Gierninger give dem lyst og hiertelig Kærlighed, fligtig at læse og betragte den hellige skrift Gud til ære dem selv til Salligheds beste. Gud gif dem det i Sinde at love deres frelser goed hvad heller de er ude eller inde hand lædske deres anger fuld moed.

A. Borch.

— — —

Det første og iøvrigt følgende Indtryk, man faar af Anders Borch's Skrivemaade og tilsyneladende dybt religiøse Formulering af sine Tanker, har svært ved at virke naturlige eller overbevisende for en Nutids Læser. Snarere virker denne bibelsk prægede Form tillært eller som en Besværgelse, man ikke turde undlade overfor højere Magter. Tanken falder iøvrigt paa den Aandsføde, der har været almindelig paa hans Tid, hvilket f. Eks. Bogbestanden i et Købmandsdødsbo fra hans Tid udviser. Der nævnes Bøger som Johan Arends: Sande Christendom, Salmebøger, Dr. Lassenii bibelske Mirakler og bibelsk Kjerne, Lassenii Trøstetale og Otto Weyses Gudelige Opmuntring.

Ved sin 50 Aars Dag fortæller han i samme Sprog om sin Faders kærlige Opsigt og Omsorg for ham til hans Kristendoms Forfremmelse til hans 14. Aar, hvorefter „den goede Guds aans Styrelse lesagede mig i Tieneste til Kiøbmandskab i Roeskilde“. Da han blev Karl, 21 Aar gammel, lærte han først at erkende sin Ufuldkommenhed og mærkede atter „den goede Guds Aans ledsagelse paa den rette Vey at nedsætte mig paa æegen Haan at hanle hvor til den Barmhiertige og goede Gud gaf Löke og

Velsignelse i mit faaretagende“. Samme Guds Aands Styrelse ledte ham samme Aar til Ægtestanden: „1742 d. 7. Nobr. hafde ieg Brølup med min første Koene, vedhende Herren velsignede os, i 20 aar vi var sammen med 10 Børn, hvor af de 6 leever efter deres sl Moder Som døde 1762 d: 4 May“.

Anders Borch glemmer aldeles at nævne baade sin første Kones og sin anden Kones Navn, vel ogsaa typisk for hans Tid. Derimod har han optegnet alle ti Børns Fødsels- og Daabsdag, og hvem der har baaret dem til Daaben. Fadderne har været af samme jævne Borgerlag som Familien selv, i Begyndelsen mest Naboer. Den ældste, levende af Sønnerne var Anders Borch, der blev født den 23. Nov. 1753. Derefter følger Sønnen Jacob, født 1757.

Efter Hustruens Død i Maj 1762 giftede den nu ansete og velhavende Købmand sig atter samme Efteraar med Amtsforvalter Fugls Datter, Karen Margrethe. To Aar efter fik Ægteparret deres første Barn, en Datter, der indtil 1774 efterfølges af 7 Søskende. — Mens det hidtil i Optegnelserne har heddet „min Koenes Moder eller Lars Hansens Koene“, der har holdt over Daaben, møder man nu Navne paa højerestaende Faddere, der kaldes Madame'r, og min Koenes Moder betegnes med Sviger Mama. Anders Borch har forlængst bestegit Rangstigen.

Anders Borch maa senere have gjort disse Optegnelser eller ogsaa har han paa et senere Tidspunkt i Marginen gjort nogle Tilføjelser, for ogsaa Børnenes Død, Giftermaal og desl. er noteret. Ud for det sidste Barns Fødsel d. 19. Dec. 1774 har Borch skrevet:

han døde 1777 d. 3 July, da han var paa tredie Aar samme dag som ieg og min koene, fra Holbek, da vi hafde følget de unge Brudepar hiem saa vi slap Glæde og tog imod Sorgen.

Hvert Aar paa sin Fødselsdag har Anders Borch i Roskilde gennem 22 Aar skrevet og nedbedt Velsignelse, Barmhertighed, Naade og Tak over sit Liv. Det sidste Aar er 1793.

Paa de følgende Blade er det Sønnen, Købmand Anders Borch i Holbæk, der med sin noget mere regelmæssige Skrift fortsætter

Optegnelserne. Han begynder med en Skildring af Faderens Begravelse fra Roskilde Domkirke, har afskrevet Pladeindskriften paa Kisten og Salmerne, der er sunget ved Højtideligheden d. 30. Dec. 1793. Først den 23. Nov. 1803, da Borch fylder 50 Aar, begynder han at tale om sig selv.

Efter Faderens Ønske er Bibelen gaaet i Arv til ham som ældste Søn. Ikke uden Virkning har Faderen Gang paa Gang ønsket, at hans Børn vilde gaa i hans gudfrygtige Fodspor. Tonen og Sproget i Optegnelserne er i hvert Fald den samme hos den holbækske Anders Borch som hos den roskildensiske. Kun er Holbækkøbmanden noget mere meddelsom og indfletter nu og da nogle autentiske, aktuelle Oplysninger, som det i Dag ikke er uden Interesse at læse. Sproget og Bogstaveringen lader meget tilbage at ønske, men er dog i Overensstemmelse med Sproget i anden samtidig privat Dagbogsoptegnelse fra Personer af samme Lag.

Sandsynligt er det, at det er Anders Borch's Fader i Roskilde, der har købt Købmandsgaard og Forretning i Holbæk til sin 24-aarige Søn. Det skete i Februar 1777. Samme Aar, den 3. Juli, giftede han sig i Roskilde med Inger Eleonore Kornerup. Hun var ældste Datter af den nævnte anden unge Købmand, Peder Kornerup, der fra 1740'erne slog sig op i Roskilde. Inger Eleonore var født 1759 og saaledes kun 18 Aar gammel ved Giftermaalets Indgaaelse.

Den 23. Nov. 1803 kunde Anders Borch derfor skrive i Bibelen:

1803 slutter jeg mit 50 aar, og har nu været gift med min Kone Inger Eleonore Borch, født Kornerop, i 26 Aar 19 uger 1 dag. Men hvorledes har jeg tacket min store Gud for saa megen Godhed, og Naade, han har beviist mig til denne dag, og gjort for mig. O store og Barmhiertige Gud og Himmelske Fader. Jeg Maae Nedkaste mig for dine Föder og bede om Naade, O Gud giv mig forstand, og oplysning, nemme og Huekommelse at bevare det hellige ord, jeg hører af din Tienere, og jeg maae bevare det i mit hierte. Store og gode Gud forsøg mit Hierte, Prøv mig og

forsøg hvorledes jeg bevarer det, og See om jeg er paa den Rette Vey. Herre Bevar mig fra unde Mennisker, Som agter at nedstøde mig, og gjøre mig fortred, men vad kand de gjøre mig, naar min Gud er med mig, ja de kand ey Røre et haar paa mit hoved, det har jeg ofte Set prøver paa. Tacker Herren for saa megen Godhed imod din Ringe tiennere. Jeg har ofte haft store prøver, paa at min Gud har hiulpet mig i farer, ja mange gange, ja utalige gange.

— — — O allerkiereste Gud og himmelske Fader, Tack være dit Naun for saa meget Got, du til denne Dag, har beviis, og vad bliver at gjøre for mit usle Menniske. Ja hav Tack for du har ladet mig komme til Verden af Christelige og gode Forældre. Og der til undt mig i mit Ægteskab en god Egte Fælle at leve med, Som er en Lycksalighed her paa Jorden. O Gud bevare os begge fra alt undt, og lad hinde leve med mig i mange aar, O Tack for al din Velsinnelse du har lagt i hvor handel og Vandel, at vi ey har haft nødigt at trænge til hvores Venner. Vem har jeg da at Tacke for saa mange Velgierninger, uden min Gud, hav da Tack store og Barmhiertige Gud og himmelske Fader, med Sønnen Jesu for alt den Mege Velsinnelse, Naade og Godhed, som mig er beviist til denne Dag.

— — — Han beder om at „blive mere fyrig i Bønnen“ og citerer „Davigs Salmen 27, Capitel 9 Wers, O Herre skiul ikke dit Ansigt for mig“ — og ender med en lille Variation af det samme Vers, som hans Fader indledte sin Bibelskrivning med: Dig Jesu jeg mig giver med hierte Siel og aand, jeg mig til dig inskriver med ægen haand og Mund.

— — —

Efter 10 Aars Forløb, d. 23. Nov. 1813, skrev Borch atter i Bibelen. Han havde ikke formøblet Tiden, men stadig befæstet sin Virksomhed, og alt var gaaet fremad. Gennem de forløbne Aar havde han fornyet sine Bygninger og opført sit smukke Beboelseshus ud mod Algade, men Tiderne var nu daarlige. 7 Aars Krig havde hærget Landet, „og Gud har dog sparet os“. Han skriver om de sørgelige Begivenheder, om „Engelsmanden“, som kon:

„med en Mægtig Flaade, og der ved borttog halve hvor Flaade, med mere som han bort tog fra Toyhuset“, om de spanske Tropper, som blev Uvenner med de franske og derfor blev ført bort „som var löcke for Dannemark, da de haft koestet for meget for landet at Føde saa mange. Imilertid har vi haft den meest forfred af vores egen Tropper, da armeen som blev holdt i de mange aar var alt for stoer for dette lidet land, der ved blev formeret saa mange skatter, som Tryckede heele landet.“

Han fortæller dernæst om Pengenedskrivningen, om den trykkende Skat af 8 pCt. af alt, hvad man ejede, „derefter at alle Gaarde, huuse, med Iiorder atter Maatte udberale som heftelse til Rigsbanken, vem der ey kunde betale da at svare 6 pro C. til Rigsbanken. Med saa mange andre skatter, som blev paalagt hvert Aar, Som vilde blive all for vidt löftig at opregne.“ Han takker nu Gud for Krigens Ophør, og for at han har sparet Byen „for Ildens Vaade“, hvor „der to gange i disse aaringer har seet farligt ud for denne bye, i faldt du ey holdt din haand over os“ Han føler, han maa takke Gud alle sine Dage, „som har været mig saa naadig, og bevaret mig fra saa Mange udlöcker. O Gud gaae icke i Rette med et skröbeligt udsel orm, som har syndet alt for meget, men giv mig Forstand til at frygte og ære dit Naun, og fortryde af mit hierte de mange synder jeg har begaaet.“ Han fortsætter atter med Citater af Davids Salmer og takker for de Aar, Gud har ladet ham opleve sammen med sin Kone. — I dag paa min Fødselsdag, Holbeck d. 23 Nobr 1813. *A. Borch.*

De følgende Blade i Bibelen er helliget Familieoptegnelser. Anders Borch og hans Hustru forblev barnløse, men som sin Faders Efterfølger har han troligt opnoteret en stor Del Dødsfald, Bryllupper og Fødsler hørende til Familien. Og Familien blev talrig. I hans Faders to Ægteskaber var der ialt født 18 Børn, i hans Svi-gerfaders ligeledes to Ægteskaber ialt 21 Børn, hvoraf de 14 blev gift og atter fik Flokke af Børn. — Hans eneste Helbroder, Jacob Borch, f. 1757, der var blevet Faderens Arvtager af Gaard og Forretning i Roskilde, døde 20. August 1821. Til hans Begravelse

fulgte Anders Borch, der imponeret noterer i Bibelen, at Følgeskabet var 40 St. „der var en Biskob, en Amts Provst og 6 Præster“. Jacob Borch, gift med Else Cathrine Bruun, efterlod sig to Sønner og tre Døtre. Datteren Inger Bolette var netop den 9. Aug. blevet viet til Pastor Hans Peter Boye Hertz af Svigerfaderen, Biskop Hertz fra Ribe. Amtsprovsten, det har været Eiler Hammond, var blevet hans Efterfølger som Domprovst i Roskilde, — rimeligvis derved det fornemme Præstefølge.

Den Notits, der har mest Interesse for nærværende Udredning, er følgende:

1821 d. 24. Nobr.

— Løverdagen hafte Jacob Kornerup junior Bryllup med Jomfru Grete Möller, og Søndagen et lille Bal, hun kom ind med Jacob d 27 Nobr formedag Klocken 10 Slet, og Torvedagen der paa den 1 Decbr. kom den udlyckelige Ildebrandt Kloecken 6 om aftenen.

— Det var dette unge Par, som Anders Borch og hans Hustru, i Mangel af Arvinger, havde udset til at være deres Efterfølgere i Holbæk.

Den 23. Nov. 1823 er der atter gaaet et Tiaar, og Anders Borch fylder 70 Aar. Atter skriver han og atter takker han Gud for de Aar, „som er for os gaaet saa lykkelig og frem for mange andre Mennesker“. Atter har Gud ogsaa synlig holdt sin „velsinede haan“ over ham, ikke mindst den 1. December 1821, da han og hans Kone nær var indebrændt. Han skriver:

„Jeg hafte soel min Gaard til Jacob Kornerup d. 5. Marti 1820 og efter Contracten skulde han have den 11 July 1821 men for at vise ham den artighed, saa lod jeg ham faae den 24 April 1821 med Kiöbmands Vahre efter indkiöbs pris dog Noget udav mit ræget kiøb, og uden at opholde med hanlingen, stod jeg op Klocken 5 om Morgenen, og over lod ham den alt ved Bodens Op-lukning, da det var en af de største gaarde her i byen, saa forbehold jeg mig, en længe til beboelse for min Kone og mig, saa længe det er Guds behagelige Vilje at vi skal leve, med den halve have. Men ved Jacob Kornerups udforsigtighed kom der Ild i den

længe op til hvores, i et Kammer op til hvores Senge, eller mulig i Kiøkken, dog var det formodentlig i Kamret. Vi gamle Folk vidste icke af Ilden føren den Brende ud af Taget, og Folk kom til Porten for at ville op brække samme, føren hvores Karl kunde faae den saa hastig op lucket.“ — Netop den Aften var det en skrækkelig Storm med Regnvejr, og alle var af den Mening, at Ilden vilde brede sig til mange Huse, da den „Rasede og flöye langt op ad Gaden“, men til alt Held var „Vinden ey nær saa stærk paa min lenge Som paa Apotheket“. Nogle hundrede Tag-spaaner maatte kastes af Borchs Tag for at faa Sprøyten derop, men da Morgenen kom, var Ilden standset „Ved den gode Brandanstalt og til med kom Strax fra Landet, en 6 Sprøyter for uden Byens 2de gode Sprøyter. Saa maatte Mange tilstaae, at det var et Merackel, og en Godhed af Gud som holt sin haand over os alle.“ Dagen efter kunde man hverken se eller lugte Branden.

„Det forstaar sig“, fortsætter han, „jeg tabte meget som blev staalet bort, og maatte op føre en Gauvl for min lenge, Som kostede mig 120 Rbd., men saa skule Jacob Kornerup igen betale mig, Som ey skete. Jeg gav ham dog 4000 Rbd. for uden adskillige andre ting som han fick i Kiöbet om trent for 1400 Rbd., men ingen Tack af ham for noget. Til Brandfolkene gauv jeg 200 Rbd. for de skulle giöre deres bedste, som de og giorte. Til den tiid jeg over lod mit sted nemlig 3 Paaskedag, den 23 April 1821 var den sidste dag, jeg hanlede, den 8 July 1777. den første dag, jeg begynte min hanling i Holbeck, altsaa som Kiöbmand har hanlet i 43 aar mindre 10 uger 5 dage. O Tack store ald gode Gud for den tiid, du har været mig saa god, at give mig din Velsignelse, imin Hanling, uden din Velsignelse kand al hvor Stræbning ey hilpe.“

Anders Borch fortæller derefter om sine testamentariske Bestemmelser:

„Da nu den gode Gud har betroet mig det jeg har saa er det min skyldighed at tenke paa den Fattige imen Mand lever. Min Kone og jeg har derfor mellem os op Rettet et Testamente af 2 July 1823 der i til staaet til de Fattige i Holbeck, efter bemeldte

Testamente = 50 000 Rbd., og til Holbeck kiercke for uden 2000 Rbd., Foruden til hvores Brødere og Søstere etc., Begge en Capitail for los ud af boet = 114 900 Rbdal i Sölv og Sedeler, efter bemeldte Testamente, for uden videre, vad det inde holder, alt efter Begges hvores død. Hvem har vi nu at tacke for dette, at vi kand giøre den Fattige got, efter hvores død, uden allene den Gode Gud i Himmelen, som har lagt sin Velsinelse i hvor handel, at vi kand giøre dette, som er og Got for en deel af Familien, Som kand behöve Samme. Ja mange Ting er og skeet i disse 10 Aar,“ –

Anders Borch omtaler en slem Pest-Byld, han har haft i 1814, som nær havde kostet ham Livet, og at han i 1815 maatte lade „tre Gevester“ tage af i Hovedet, „der var en stoer pine derved“. Atter gentager han sine nærmestes Død og sin Kones Sygdom, „saa jeg hafte ikke tengt at hun hafte levet“. Han ender sin Optegnelse med at erkende sin bestandige Skyldfølelse, men ogsaa Taknemmelighed over sine Kaar, overfor Gud. Endnu i tre Aar efter det 70de har Borch hvert Aar skrevet i Bibelen, bestandig ikke glemt at takke og lovprise for de „mange godheder“, som Ægteparret „har nyt, ja Frem for mange andre Mennisker“. I 1824 nævner han dog, at han har lidt store Tab paa Eriksholm, paa Nyvang og hos en Mand i København, ialt „57,300 Rbd. Syl“. „Men naar jeg nu kan være saa lykkelig at have Guds Naade og Venskab, saa er jeg mere lykkelig“. Atter gentager han Tak og Lov for, „at vi inu kand leve, uden at trenge til hvore Venner, det er jo en stor lycke. Herre frels mig fra mine fiender, og beskiærm mig fra dem som sætte sig imod mig — —

I Jesue Naun ammen

Borch.

— — —

Man ved ikke noget om de gamle og de unges indbyrdes Færd i Købmandsgaarden i Holbæk. Efter de Smaabemærkninger, der er faldet i det skrevne, synes Forbindelsen at have været noget kølig.

Unge Jacob Kornerup var Fru Borchs Brodersøn, en Sønneson

af Købmanden Peder Kornerup. Hans Fader var Købmanden Jacob Kornerup i Roskilde, og hans Moder hed Marie Elisabeth Bruun. Disse Forældre havde ialt 16 Børn. Unge Jacob Kornerup var 24 Aar, da han kom til Holbæk, hans Kone, Margrethe Müller, Datter af Forpagter Müller og Hustru, født Mellerup, kun 19 Aar. De fik tre Børn. En Datter, der maaske kunne tænkes at have været en Opmuntring for de gamle barnløse Borchs, fødtes og døde 1825. To Sønner fødtes senere efter Fru Borchs Død, maaske har de to Smaadrenge livet lidt op i Anders Borchs stille Enkemandsstand. Han sad til sin Død i sit gamle Domæne, men havde de sidste 16 Aar maattet overgive Styrelsen til de unge.

Gennem Boopgør og Skifte ved man derimod lidt mere om det Borchh'ske Hjem's Indretning og Ejendele, derimod meget lidt om Personerne og Leveforholdet. Men mon man ikke, uden at tage meget fejl, kunde anvende en Omtale og Bedømmelse, ser udefra, af Livet i Købmandsfamilierne i Roskilde og overføre det paa Hjemmet i Holbæk?

I Domprovstedatteren Fru Elise Fich's f. Hertz' Memoirer fra samme Tid: Domprovsten i Roskilde, skildrer hun de Borch'ske og Kornerup'ske Personer og Hjem i Roskilde. Hun, der selv kom fra et Embedsmandshjem, hvor de timelige Goder ikke var til Stede i slet saa rigeligt Maal som i Købmandsfamilierne, omtaler dem som grundmurede, velstaaende, velhavende Folk. Mange Aar efter hendes Ungdomstid, som Memoirerne omfatter, genkalder hun sig i Erindringen unge Jacob Kornerups Forældre-hjem, hvorfra hendes Broder, Præsten H. P. B. Hertz, hentede sin første Kone, Maria Elisa, der døde efter et Aars Ægteskab. Hun fortæller dernæst om Købmanden Jacob Borch's Hjem, hvorfra Broderen hentede sin anden Kone, Datteren Inger Bolette, og om sin Broders, cand. jur. Christian Ehlers Hertz's Giftermaal med en Sønnedatter af Peder Kornerup, Inger Sophie.

Fru Fich skriver bl. a.:

„Det bedste ved disse rige, ærlige noget gammeldags, Købmands-Familier var dog for dem selv, men ogsaa for deres Sognepræst og Sjaelesørger, at de havde bevaret den ogsaa gammel-

dags Ærbødighed og Ærefrygt for Gud og Guds Hus og hans Tjenere, og denne Tænkemaade viste sig ikke alene i Ord, men i Gerning. De hædrede ved alle Lejligheder deres Provst, kom flittig i Kirke og var altid rundhaandede med Offer og Accidenser og ikke karrige med andre Lejlighedsgaver.

Kunde nu alle disse Handelsmænd, som trolig passede deres jordiske Gerning, som foruden Handelen, der mest bestod i, at de hentede deres Varer paa Axlen fra Hovedstaden og afsatte dem til Bønderne med taalelig Avance, men dernæst ogsaa i stor Landbedrift — de havde alle mange udmærkede Jorder og Staldene velbesatte med prægtige Heste og stort, stolt Hornkvæg — kunde, som sagt, dette Folkefærd just ej tjene til Aandsopvækkelse, saa befandt man sig dog altid vel i Omgang med dem og var altid hædrede Gæster i deres rigelig forsynede Huse —“

Hun fortæller, at Jakob Kornerups førte et rigt og sirligt Hus, at der hos den ligeledes velhavende Jacob Borch førtes et behageligt Hus, da baade Mand og Kone her var livligere end Kornerups, og her var fem Børn. —

Alt dette kan sikkert overføres paa Anders Borch's og Hustrus Hjem i Holbæk med Undtagelse af Livligheden gennem en Børneflokk. Gennem Folketællingen 1787 ses det dog, at Borch's har haft to Smaa piger af Familien i Huset, en Pige paa 9 Aar og Fru Borch's 12-aarige Søster, Marie Elisabeth. Hun var Peder Kornerup's 17de Barn.

— — —

Fru Inger Eleonore Borch døde den 20. Decbr. 1826, 67 Aar gammel. Om Dødsfaldet skriver Anders Borch kun nogle Linjer i Slægtsbibelen i Forbindelse med de andre Familiebegivenheder:

1826 d. 20 Decb. behage den Gode Gud, at bort kalde min gode Kone, Inger Elnora Borch født Kornerup herfra til et bedre Liv d. 28 Debr var Begravelsen. —

Den 3. Februar 1837 kom Døden til Holbæk-Købmanden Anders Borch selv; han var fyldt 84 Aar. Skifteretten og Eksekutorerne overtog derefter Ledelsen af Boets Ordning og førte det

Borch'ske Ægtepars Vilje og Bestemmelser ud i Livet. Opgøret viser Hjemmets næsten selvfølgelige Righoldighed af Møbler, Sølvtøj, Gangklæder, og, som Tidens Sædvane var, en meget stor Linnedbeholdning baade af færdigt Tøj og endnu ubenyttet Tøj til Forarbejdning. Over Dele af det store Indbø var der testamentarisk taget Bestemmelse; saaledes kom Borch's Guldur til at tilhøre hans dengang 35-aarige Neve, Jacob Borch's Søn, Købmanden Anders Borch i Roskilde, og en Broderdatter af Fru Borch, Inger Eleonora, f. 1811, fik indlagte Møbler foruden meget andet. Fru Borch havde særskilt stiftet et Familielegat for Slægten Kornerup. Om den store „Stambibel“ lød Bestemmelsen: Den skal „efter min Faders Ønske“ overgaa til Rasmus Borch. — Faderens Ønske var jo, at Bibelen skulde „arves efter Søn til Søn, af den længst levende, og Siden efter Sønnerne til den ældste Datter og Saa fremdeles, for icke at kome af Familien“. —

Rasmus Borch var Stamfaderen Anders Andersen Borch's eneste tilbageværende Søn. Han var af hans andet Ægteskab med Karen Margrethe Fugl og saaledes Anders Borch's Halvbroder. Rasmus Borch var ugift og Forstander for Det kgl. Opfostringshus. Da han ikke har noteret noget i Bibelen, maa man formode, at den efter hans Død 1846 er arvet videre efter Bestemmelsen.

Den maa derefter være overtaget af Jacob Borch's ældste Søn, den eneste af den Borch'ske Familie, der af samtidige betegnes som den livsglade, den prægtige, den brave og joviale Købmand, Agent Søren Borch. Søren Borch forstod at leve og nyde Livet paa sin Vis. Han bedste Aar faldt sammen med hans Stands og hans Families Højdepunkt. Købmandsgaarden og Hjemmet paa Torvet i Roskilde var han kommet ind i ved Giftermaal med Købmanden Ebbe Kornerup's 27-aarige Enke, Inger Caroline f. Brønne. Hun havde Aaret forud mistet sin Mand og sad tilbage med en 2-aarig Søn, den senere bekendte Professor Jacob Kornerup i Roskilde. Søren Borch og Inger Caroline fik fire Børn, hvoraf kun Sønnen, Anders Jacob Borch, levede. Han blev født 1834. I deres gæstfrie Hjem udfoldedes en stor Selskabelighed. Særlig Søren Borch's Fødselsdag skal have været betragtet som en Art

offentlig Festdag, som en stor Del af Byen tog Del i. Festen begyndte om Formiddagen og vedvarede til næste Morgen. — Heller ikke denne Ejer har skrevet noget i Bibelen.

Søren Borch døde 1862, 64 Aar gammel, og Sønnen, der da var 28 Aar, fortsatte Forretningen og Gaardens Drift, og forblev i Hjemmet. Denne Købmand blev den sidste Anders Borch i Roskilde og i Slægten. Han havde ikke sin Faders lyse Sind, og havde desuden en betydelig sværere Tid at leve i end sine Forgængere. Han oplevede den store Ændring i Forholdet til Kunderne, Tidens Omskiftelser og Nedgangen for de gammeldags førte Købmandsforretninger. Med Fornemhed i sit Væsen og i sit Ydre mødte han den nye Tid, men trak sig tilbage fra al Virksomhed og Forretning først i 1890'erne. I Ægteskab med Skovfoged Willumsens Datter Martha, der som ung for sin Skønhed kaldtes Skovens Lilje, havde han tre Døtre og en Søn. Denne mandlige Arving døde som spæd.

Anders Borch og hans Familie forlod Roskilde kort før Aarhundredskiftet og flyttede til København, hvor Købmanden Anders Borch endte sine Dage 1904. Først efter hans Død kom Tipoldefaderens Bestemmelse om Bibelens Vej gennem Familien til at gælde „den ældste Datter“. Det blev Billedhuggerinden Frk. Elna Borch. Af de tre Døtre var Frk. Sophie Borch blevet gift med Marinedirektør J. Falkman og var bosiddende i Sverige, medens den ældste, Frk. Elna Borch, og den yngste, Frk. Agnes Borch, havde fælles Hjem med deres Moder i København.

I dette Hjem er det, at Minderne om Anders Borch i Holbæk endnu findes. Der har Slægtsbibelen gennem Tiden været opbevaret. Af Møbler findes tillige et sjældent fintbygget og stilrent Mahogni-Chatol med Opsats, som engang har staaet i Anders Borch's Dagligstue i Holbæk. Det nævnes i Boopgørelsen efter hans Død. Samme Steds nævnes ogsaa en grøn Safians Kasket. Vel nærmest ved et Tilfælde eller som et Kuriosum er den ogsaa endnu til Stede. Den er tidstypisk, en af dem, Købmændene paa de Tider har kunnet bære Dagen lang, baade i „Boden“, i Gaarden og paa Markture. Efter Borch-Familiens Ønske er den

Chatol fra Anders Borchs Købmandsgaard i Holbæk
Nationalmus. fot.

nu sammen med Stamfaderen Anders Andersen Borch's Brude-
dragt fra 1762 givet til Roskilde Museum.

I det Borch'ske Hjem findes endnu et Minde om Borch'erne i
Holbæk. Det er en nydelig udført lille Bog, haandskrevet med

grønt, gult og sort Blæk, hvori endnu det tørrende Glimmersand flimrer. Paa Læderbindets Forside staar Anno 1775, og paa Ryggen staar paatrykt et: carte cisario ved Hrr. Holst. Bogen bærer Indskriften: Denne Bog tilhører Inger Eleonore Kornerup. Paa Titelbladet læses:

En kort Forklaring
over
CATHECHISMEN
forfattet
af
Velædle & velærværdige og
vællærde Hr. Holst
Diaconus til St. Lucii Kirke
udi Roeskilde
Aar 1773.

Maaske har Bogen været en Gave ved den 16-aarige Piges Konfirmation 1775. Som attenaarig kom hun til Holbæk som Anders Borch's Hustru. Tanken falder, ved disse synlige Erindringer om dem, paa deres Gaard, som vedblev at være i Slægtens Eje til 1865, paa deres store Indbo og værdifulde Ejendele. Spredt for alle Vinde, fordelt til Slægten, solgt maaske, og hvis mere er at finde, som saa mange lignende Værdier, paa fremmede Hænder. Og dog har det altsaa været muligt at møde disse faa Enkeltminder, fordi senere tilkommende i Slægten viste dem Ærbødighed og Pietet.

Den 3die Oktober 1950 afgik Billedhuggerinden Elna Borch ved Døden nærvæd 81 Aar gammel. I Hjemmet bor nu Frk. Agnes Borch ene tilbage. Hun er den sidste Bærer af det gamle Navn. Selv om der i Familien Falkman er Fornylse i Sønnen, der bærer Navnet Borch Falkman, er den Borch'ske Mandslinje fra Roskilde dog nu totalt ophørt at eksistere. Selv Navnet vil udgaa. Bibelen, som nu er fort op til Dato med Slægtsregister, — ingen havde fortsat den holbækske Anders Borchs Optegnelser — vil efter Stamfaderens Bestemmelse om dens Arvegang, herefter overgaa til den svenske Slægt som næste Led.

Tilbage er ellers kun Minderne om tidligere Generationers Vel-

stand i deres testamentariske Bestemmelser. Ikke alene Anders Borch og hans Hustru i Holbæk dannede Legater, men ogsaa hans Brodersøn i Roskilde, den sidste egentlige Storkøbmand af Navnet Borch, Anders Borch, f. 1802, død 1882, og hans Hustru Ane Kirstine Brønning, f. 1807, død 1878, har betænkt Slægten og andre med deres Midler. Begge Ægtepar var barnløse. Saalænge disse Midler eksisterer, vil Borch-Navnet stadig blive husket, og Mindet leve om de Mænd og Kvinder, som efter deres Død gav alt det bort, de ejede, til gode Formaal. Det var det eneste, de kunde tage med sig.